

Muutos

1/2018

USKONTOJEN
UHRIEN TUKI
UUT ry

.....
www.uut.fi

Helluntailapsesta
ateistiteologiksi **s.6**

Elokuva hengellisestä
väkivallasta **s.10**

1/2018

Lehteä toimittaa Uskontojen uhrien tuki UUT ry.

Päätoimittaja Joni Valkila

Lehden taitto Eero Astala

Kannen kuva Joni Valkila

Paino Suomen Uusiokuori Oy

ISSN 2323-8577 (painettu)

ISSN 2323-8585 (verkkojulkaisu)

Copyright © Uskontojen uhrien tuki UUT ry

Yhteystiedot

Sähköposti: tiedotus@uut.fi

Internet: www.uut.fi

STEA tukee UUT:n toimintaa.

Uskontojen uhrien tuki UUT ry kiteytettynä

UUT:n tavoitteena on tukea uskonnollisissa yhteisöissä vaikeuksiin joutuneita ja heidän läheisiään vertaistuen keinoin. Uskonyhteisön jäsenyys tai yhteisöstä eroaminen voi olla ahdistavaa ja mielenterveyttä koettelevaa. Tarjoamme tukea vertaistukipuhelimen, sähköpostien ja erilaisten ryhmätapaamisten muodossa sekä kirjallisesti esimerkiksi tämän lehden välityksellä. Lisätietoja vertaistuesta löytyy nettisivuiltamme.

UUT on yhteiskunnallinen vaikuttaja, joka pyrkii edistämään ihmisoikeuksien toteutumista uskonyhteisöjen sisällä tiedottamalla yhteisöissä esiintyvistä ongelmallisista ilmiöistä. Kokemusasiantuntijuudellamme on kysyntää yksityisten ihmisten, toimittajien, tutkijoiden ja viranomaisten keskuudessa.

Lisätietoja toiminnastamme ja siitä miten voit osallistua siihen saat nettisivuiltamme ja Facebookista. Ota rohkeasti yhteyttä meihin.

Sisälllys

- 4** Pääkirjoitus
- 5** Puheenjohtaja Pia Puolakan esittely
- 6** Helluntailapsesta ateistiteologiksi
- 9** Kohtaaminen verkosto-
markkinoinnin kanssa
- 10** Elokuva hengellisestä
väkivallasta
- 12** Miksi ei
kukaan näe?
- 15** Näkymättömien
kalterien takaa
- 16** Dokumenttielokuva UUT:n
vertaistukiryhmästä
- 17** Tervehdys UUT:n toimintaan
osallistuville!
- 18** UUT:n hallituksen jäsen
Irmeli Puntari esittäytyy
- 19** Puheenjohtajan
palsta

Pääkirjoitus

Joni Valkila

USKONYHTEISÖISSÄ esiintyvät ongelmat ovat olleet paljon esillä julkisuudessa viime vuosina. Osa tästä julkisuudesta on ollut UUT:n ansiota ja asialla ovat olleet myös toimittajat, tutkijat, tietokirjailijat ja elokuvien tekijät, jotka ovat usein toimineet yhteistyössä UUT:n kanssa. Hengelliseen väkivaltaan liittyvät aiheet ovat olleet pinnalla myös kansainvälisesti.

Uskoisin syynä olevan vakavien ongelmien esiintymisen yhdistettynä yhteiskuntien kyvyttömyyteen ja haluttomuuteen puuttua ongelmiin.

Nämä vakavat ongelmat koskettavat usein hyvin haavoittuvassa asemassa olevia, esimerkiksi lapsia ja sorretussa asemassa olevia naisia ja miehiä. Asetelma on hyvin samankaltainen kuin totalitaarisessa valtiossa elävillä ihmisillä: joissakin uskonyhteisöissä ihmisiä pakotetaan väkivalloin toimimaan ja ajattelemaan tietyllä tavalla, toisinaan tavalla, joka on heille lähes mahdoton tai vaatii kohtuuttomia uhrauksia.

Tällaisia mahdottomia tilanteita ovat esimerkiksi seuraavat: Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen edustajia pakotetaan elämään vastoin seksuaalista suuntautumistaan tai sukupuoli-identiteettiään. Ihmisiä pakotetaan eristämään sosiaalisesti perheenjäsen, joka irtautuu yhteisöstä. Verensiirrosta pakotetaan kieltäytymään silloinkin, kun riskinä on kuolema tai vakava vammautuminen. Perheväkivallan uhri saatetaan vaientaa. Yhteisön miespuoliset johtajat muistuttavat uhria siitä miten tärkeää on olla alamainen perheen päälle ja miten asumus- tai avioero on yhteisön normien vastaista, eikä poliisin puheille meneminenkään ole oikein suotavaa, kun siitä voi aiheutua huonoa mainetta yhteisölle. Lisäksi ihan vain on pakko uskoa kuten yhteisö opettaa tai seuraukset voivat olla vakavia. Tieteen- ja varsinkin taiteentekijät ovat viime aikoina käsitelleet näitä vielä laajasti ratkaisemattomia ongelmia.

Kansainvälisesti näihin aiheisiin liittyen on viime vuosina julkaistu loistavia elokuvia ja draamasarjoja. Nopeasti mieleen tulevat ainakin seuraavat. Ruotsalainen *Älä koskaan pyyhi kyynleitä*

paljain käsin oli mielestäni karmivan mestarillinen kuvauksessaan homoseksuaalin Jehovan todistajan joutumisesta perheenjäsentensä hylkäämäksi. *Going Clear* sekä *Theroux ja skientologia* ovat loistavia kuvauksia skientologia-kirkon harjoittamasta nykyisten ja entisten jäsenten kontrolloinnista. Dystopinen draamasarja *The Handmaid's Tale* kuvaa pelottavalla tavalla uskonnollisten fundamentalistien vallassa olevaa yhteiskuntaa (varoitusta: sisältää raakaa väkivaltaa). *The Path* on sarja, jossa seikkaillaan fiktiivisessä meyeristien uskonyhteisössä: bongaa yhtäläisyydet omaan yhteisösi kanssa! Lisää filmejä on tulossa. Tässä lehdessä kerrotaan paraikaa työn alla olevien dokumenttielokuvien tekemisestä.

Vaikka on jo paljon tietoa siitä millaisia ongelmia uskonyhteisöissä esiintyy, ratkaisujen löytäminen näihin ongelmiin on vielä aivan lapsen kengissä. Esimerkiksi Suomessa viranomaiset eivät ole puuttuneet juuri lainkaan hengelliseen väkivaltaan, enkä usko ongelmia voitavan jättää vain yhteisöjen itsensä ratkaistaviksi. Joissakin totalitaarisissa valtioissa totalitaaristen uskonyhteisöjen toimintaan on puututtu totalitarismin keinoin, mutta tämä loukkaa ihmisoikeuksia ja pahentaa kärsimyksiä eikä poista niitä. Australialainen lasten seksuaalista hyväksikäyttöä erilaisissa instituutioissa tutkivan komission toiminta on esimerkki siitä, miten hyvin toimivien yhteiskuntien on mahdollista puuttua uskonyhteisöissä esiintyviin ongelmiin.

Monimutkaisiin ongelmiin puuttuminen on aikaa vievää, kallista ja työlästä, mutta uskon tämänkaltaisen toiminnan lisääntyvän. Hengellinen väkivalta on tällä hetkellä samassa tilanteessa kuin perheväkivalta oli muutamia vuosikymmeniä sitten, jolloin perheväkivaltaa pidettiin perheiden sisäisenä asiana. Yhteiskunta ei halunnut tai osannut puuttua perheväkivaltaan, mutta nyt siihen puututaan. Myös hengellinen väkivalta on koko yhteiskuntaa koskettava ongelma eikä vain yhteisöjen sisäinen asia. UUT työskentelee sen eteen, että yhteiskunta puuttuisi hengelliseen väkivaltaan, eikä sallisi uskonyhteisöjen raunioittavan sen enempää lasten kuin aikuistenkaan elämää väkivallalla. ❖

Puheenjohtaja Pia Puolakan esittely

OLEN 38-VUOTIAS helsinkiläinen psykologi ja psykoterapeutti. Työskentelen erityisasiantuntijana Rikosseuraamuslaitoksen Keskushallintoyksikössä, jossa suunnittelen ja kehitän kuntoutusta ja vaikuttavia palveluja vangeille ja yhdyskuntaseuraamuksiin tuomituille. Olen myös sivutoiminen psykoterapeutti ja hypnoterapeutti.

UUT:n toiminnassa olen ollut aktiivisesti mukana vuodesta 2015. Hallituksen varapuheenjohtajana olen toiminut vuosina 2016–2018. Taustassani on kokemuksia sekä herännäisyydestä että vanhoillislestadiolaisuudesta.

Vapaa-aikani kuluu tanssiharrastuksen, monialaisen lukemisen sekä tietysti vapaaehtoistyön ja järjestöissä mukana olon parissa. Minua kiinnostavat erityiset uushenkiset liikkeet.

Tärkeimmät arvoni ovat aitous ja oikeudenmukaisuus. Toivon, että pystyn puheenjohtajana vaalimaan näitä arvoja myös UUT:n toiminnassa. ❖

Pia Puolakka valittiin UUT:n puheenjohtajaksi kesäkuussa 2018. Helsingin Sanomat julkaisi hänestä laajan haastattelun 23.8.2018. Artikkelin on tarjolla Helsingin Sanomien tilaajille.

Kuva: Joni Valkila

Helluntailapsesta

Kuva: Sauli Enbuska

OLEN 31 -VUOTIAS teologian opiskelija ja suorittanut harjoitteluni UUT:ssa vuonna 2017. Usein ihmisillä on mielikuva teologeista pappeina tai uskonnonopettajina. Alun perin ajattelinkin, että minustakin tulee pappi. Oma maailmankuva oli kuitenkin murroksessa jo opiskelujen alkaessa ja muistankin pohtineeni, voisinko olla pappi vaikken usko Jeesukseen? Nykyään oma ajatteluni on selkiytynyt ja kuvaaisin itseäni elämäkatsomukseltani "negatiiviseksi ateistiksi". Tulen avaamaan käsitettä myöhemmin tekstissä. Moni ihmettelee, miksi opiskelen teologiaa tällaisesta arvopohjasta käsin. Tähän ei ole lyhyttä vastausta, joten haluan kertoa sinulle tarinani siitä miten päädyin ateistiteologiksi.

Minut on kastettu lapsena Suomen evankelisluterilaisen kirkon jäseneksi. Myöhemmin vanhempieni liittyttyä helluntaiseurakunnan jäseniksi, vietin lapsuuteni ja nuoruuteni helluntaiseurakunnan toiminnan parissa. Pyhäkouluista ja leireiltä jäi monia hyviä muistoja, mutta myös epämääräinen pelko pimeää kohtaan ja dualistinen käsitys maailmasta. Ja pimeällä en tarkoita ainoastaan yölistä hämärää, vaan myös tuonpuoleista pimeää henkimaailmaa, josta kuulin puhuttavan myös "avaruuden henkivaltoina" ja muilla tuolloin minua pelottavilla käsitteillä. Minulla on erittäin vilkas mielikuviutus ja lapsena ja myös myöhemmällä iällä unissa oli usein läsnä jokin demoninen elementti. Pelkäsin pahaa vaikka olinkin oppinut, että Jeesus suojelee ja varjelee minua. Myöhemmin olen kokenut kaiken olleen tuolloin kovin mustavalkoista. Oli hyvä ja paha, taivas ja helvetti, synti ja armo ja Jumala ja Saatana.

Kerran rakkaat vanhempani veivät minut jossain telttakokouksessa erään saarnaajan luo esirukoiltavaksi, jotta pai-

ateistiteologiksi

najaiset loppuisivat. En ymmärtänyt tästä paljoakaan, mutta pastori siunasi minua rauhallisesti, enkä kokenut tilannetta pelottavana. Päällimmäisenä tästä tilanteesta jäi mieleen se, että minut palkittiin grillimakkaralla kun suosituin esirukoiltavaksi. Painajaiset eivät kuitenkaan valitettavasti loppuneet tähän.

Teini-ikäisenä etäännyin seurakunnasta ja muistan kuinka pahalta tuntui kun muut helluntainuoret eivät edes tervehtineet kadulla, jos näkivät minut. Tein kuitenkin ryminällä paluun 17 ikävuoden kieppeillä ja huomasin viettäväni ratkaisuni jälkeen kaiken mahdollisen ajan seurakunnassa. Olin mukana ylistysbändissä ja vetämässä ylistystanssiryhmää. Lisäksi pidin monia puheita ja rukoilin ihmisten puolesta nuortentiloissa ja leireillä. Ihmisiä kaatui kun rukoilin heidän puolestaan ja jotkut sanoivat parantuneensa joistakin sairauksista tai vapautuneensa kivuista. Tämä oli hämmentävää, mutta toisaalta myös jännittävää aikaa.

Kaikesta tästä motivoituneena halusin kehittää omaa suhdettani uskoon ja Jumalaan. Lähdin 17-vuotiaana opetuslapseuskouluun nimeltä Arctic Circle Master's Commission (ACMC), joka sijaitsi Rovaniemellä. Koulu oli sinä vuonna startannut ja vieraili kotiseurakunnassani. Koulun johtaja kertoi minulle kuinka Jumala oli kehottanut häntä ottamaan minut kesken vuoden oppilaaksi, mikäli häntä lähestyisin. Ja minähän lähestyin. Ja pakkasin tavarat ja lähdin kotiintuntematonta, mielessäni suurta hengellistä seikkailua.

Jo ensimetreillä kaiken sen uutuudenviehätyksen keskellä huomasin koulussa huolestuttavia piirteitä. Säännöt olivat tiukat, esimerkiksi pukeutumisen suhteen. Käytössä oli niin sanottu "safety shirt", jota pidettiin paidan tai puseron alla varmistamassa ettei kumarruttaessa tai käsiä nostellessa näkyisi paljasta ihoa.

Koulussa vallitsi kunnioituksen ja pelonsekainen ilmapiiri suhteessa sen johtajaan. Arvostin itse hänessä monia asioita: elämänkokemusta, älyä, verbaalisia taitoja ja karismaa. Itse

koulussa vallitsi vahva yhteisöllisyyden ilmapiiri, joka tuntui minusta hyvältä, olinhan lähtenyt pois perheeni ja ystäväni parista ja koulun oppilaista tuli pian minulle uusi perhe, jota se olikin pitkään. Asuimme yhdessä ja vietimme lähestulkoon kaiken vähäisen vapaa-aikamme keskenämme ja menin loppuvaiheessa naimisiin toisen opiskelijan kanssa. Rakastin jokaista perheenjäsentä ja siksi alkoi tuntua erityisen pahalta nähdä henkistä väkivaltaa, jota osa heistä koki. Koinhan sitä itsekin, joten tiesin, miltä heistä tuntui.

Koin vääryyttä monia toimintamalleja kohtaan. En voinut hyväksyä huutamista, oppilaiden eristämistä ja muita rangaistuksia ja ainakin kerran tiedän väkivallan ottaneen myös fyysisen muodon, johtajan nostettua erään opiskelijan seinää vasten. Kaiken vakuutettiin tapahtuvan omaksi parhaaksemme, mutta myöhemmin olen nähnyt, miten paljon vahinkoa tapahtumista on seurannut. Jossain vaiheessa oma "auktoriteettiongelmani" kärjistyi ja tuolloin ollessani jo osa koulun henkilökuntaa minulle todettiin, että mikäli en hyväksy johtajan näkemystä itsestäni voin kerätä tavarani ja lähteä. Ja niin minä tein.

Ehkä pahin oireeni yhteisön ja johtajan kanalta oli, että koin tulleet järkiini ja vihdoinkin uskaltaeni kyseenalaistaa asioita myös ääneen. Loppuvaiheessa olin todella uupunut, sillä koin antaneeni itsestäni kaiken tuona aikana. Oli raskasta menettää kaikki läheiset, hengellinen perheeni. Minulle tultiin suoraan sanomaan ettei minun kanssani haluta olla missään tekemisissä. Hetki ennen tätä johtaja oli kertonut minulle, että hän haluaisi olla mentorini ja kouluttaa minusta tulevan johtajan hänen paikalleen koulun johtajana.

Elämäntilanteeni ja tulevaisuuden suunnitelmat muuttuivat radikaalisti. Hakeuduin am-

”

**Lähdin
17-vuotiaana
opetus-
lapseuskouluun
nimeltä Arctic
Circle Master's
Comission.**

mattikouluun opiskelemaan parturi-kampaajaksi. Halusin tehdä jotain maanläheistä ja luovaa ja kokea eläväni ”normaalia” elämää. Työllistyin myöhemmin alalle ja avasin myös oman liikkeen. Jossain vaiheessa avioeron jälkeen aloin miettimään uudelleen suuntaa elämälleni. Huomasin pohdiskelevani jälleen teologisia ja filosofisia kysymyksiä ja tunnistin jälleen jo ennestään tutun tiedonjanon kasvavan.

Aloitin opinnot Helsingin avoimen yliopiston kautta ja hain teologiseen tiedekuntaan opiskelemaan. Pääsykokeisiin lukiessani huomasin ensimmäistä kertaa jotain hyödyllistä tarttuneen opetuslapseuskoulusta mukaani. Kirkkohistorian opinnot antoivat hyvän pohjan pääsykokeisiin, sillä pääsykoekirjan asiat olivat monilta osin jo tuttuja juttuja.

Opintojen myötä ja pitkien ajatusprosessien sekä kymmenien kirjojen lukemisen kautta oma agnostinen ajatteluni kulki yhä ateistisempaan suuntaan. En ole agnostikko, koska olen tullut siihen päätelmään, että en usko teistisen Jumalan olemassaoloon. Agnostikko jättäytyy ottamasta kantaa tähän. En kuitenkaan ole (ainakaan toistaiseksi) päätenyt positiiviseen ateismiin ja väitän sen mukaisesti, että ”Jumalaa ei ole olemassa” tai ”Uskominen Jumalaan on väärin”. Ehkä oma kokemukseni on tehnyt minusta varovaisen äärimmäisten näkökantojen ja mielipiteiden sekä vahvojen ”ismien” suhteen. Ateismin kirjo on laaja, mutta itse koen jollain tapaa vain ajalehtineeni omaan lokerooni, jossa minulla on hyvä olla.

Opiskelun kautta olen löytänyt paremmin omat kiinnostuksen kohteeni ja vahvuuteni. Olen ymmärtänyt, että analyyttinen luonteeni sopii hyvin filosofian ja psykologian kenttään ja olen huomannut nauttivani suuresti tieteelli-

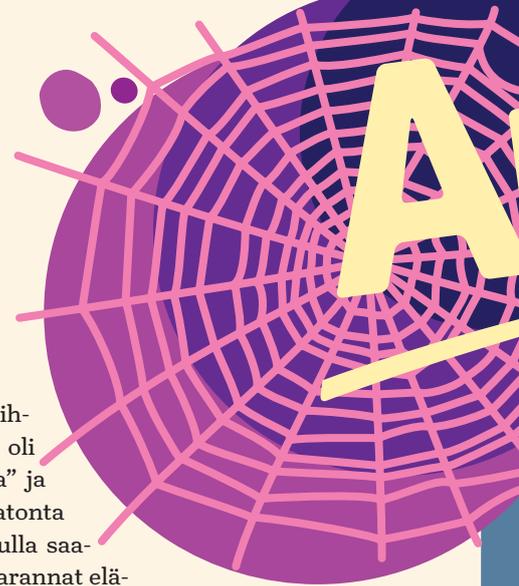
sestä kirjoittamisesta. Olen myös ymmärtänyt, että pastoraalinen suuntautumiseni ja halu auttaa ihmisiä on toteutettavissa monin eri tavoin, ei ainoastaan papin työssä.

Ja mitä kävi niille lapsuuden ja nuoruuden peloille? Nykyään elän rauhassa ja koen eläväni huomattavasti tasapainoisempaa elämää ilman näitä pelkoja. Minulle teismistä luopuminen toi vapauden, sillä sen mukana luovuin uskosta henkimaailmaan. Vaikka tiedän, etten voi nähdä kaikkia todellisuuden osa-alueita suoraan silmilläni, kuten esimerkiksi mikroskoopin avul-

la havaittavia bakteereja, maapallon pyörimistä akselinsa ympärille tai Linnunradan yli 100 miljardia tähteä, niin minun ei tarvitse huolehtia mahdollisen hengellisen todellisuuden olemassaolosta. Olen kiinnostunut tieteen maailmasta ja sitä kautta voin oppia todellisuudesta jatkuvasti uusia asioita. Se ei kuitenkaan ole kertonut minulle vielä mitään hengellisestä todellisuudesta, joten koen ettei minun tarvitse murehtia siitä.

Nykyään arvostan pimeyttä, sillä näen sen funktionaalisuuden: se auttaa minua ja luontoa lepäämään ja rytmittämään elämäni. Ateismi on tuonut muullakin tavoin tasapainoa elämäni. Monimutkaisen arvo- ja normijärjestelmän korvasi yksinkertainen eettinen elämänohje ja periaate, ”kultainen sääntö”. Se kehottaa minua kohtelemaan muita kuten haluaisin minua kohdeltavan ja olemaan kohtelematta toisia siten kun en halua itseäni kohdeltavan. Kultainen sääntö eettisenä normina löytyy monien eri uskontojen opeista, kuten esimerkiksi kristinuskosta, islamista, buddhalaisuudesta ja hindulaisuudesta. Suuresti arvossa pitämäni Jeesus Kristus ilmaisi sen seuraavasti: *”Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille. Tässä on laki ja profeetat”* (Matt. 7:12). ❖

”
**Nykyään elän
rauhassa ja
koen eläväni
huomattavasti
tasapainoisempaa
elämää ilman
näitä pelkoja.**

Kohtaaminen verkosto- markkinoinnin kanssa

UTTAVANI Mia (nimi muutettu) halusi tavata esitelläkseen minulle bisnesidean, kertomatta etukäteen mistä oli kyse. Arvelin, että kyseessä on eräiden tuotteiden jälleenmyynti, mutta ajattelin ettei esittelyn kuunteleminen haittaakaan tee. Olihan Mia kuitenkin mukava ja miellyttävä henkilö, ja aina voi ottaa selvää uusista asioista.

Verkostomarkkinointi tunnetaan noin ylipääntään rasittavana tuotteiden tuputtamisena ja epärealistisina odotuksina myyntivoitoista. Monet myynnissä olevat tuotteet ovat käytössä pitkään, eikä niitä samaan talouteen osteta kovin usein. Niitä täytyy siis saada myytyä suurelle määrälle ihmisiä, jotta todellisia myyntituloksia saisi aikaan.

Mutta, niinkin arkisen asian kuin tuotteiden pakonomaisen myynnin takana saattaa olla paljon muutakin.

Tavatessamme Mia kysyi onko nimi Amway minulle ennestään tuttu ja otti esille tyhjän paperin, jolle alkoi käsin kirjoittaa muistiin kertomiaan asioita. Hän kyseli minulta hyvin yksityiskohtaisia kysymyksiä omasta taustastani: opinnoistani, nykyisestä työstäni, tuloistani, unelmistani ja suunnitelmistani tulevaisuuden suhteen. Oli hämmäntävää joutua tällä tavalla kuulusteltavaksi: olin luullut, että minun olisi tarkoitus kuunnella toiminnan esittelyä eikä toisin päin. Minulta tivattiin elämäni tavoitteita ja unelmia, ikään kuin olisin hänelle velvollinen kertomaan niistä. Minulta myös yritettiin urkkia henkilökohtaisia tietoja, joita ei ole asiallista tiedustella.

Kiertelin ja kaartelin kysymyksiä ja odotin Mian kertovan Amwaysta lisää. Todennäköisesti hän tenttaamalla yritti kerätä minusta tietoja, mm. voidakseen perustella minulle miksi tarvitsen Amwayta elämäni.

Mia selitti minulle kasvavia tuloja ja kertyviä bonuksia, samalla kun piirteli niistä suttupaperille ristiin rastiin viivoja ja hymynaamoja. Mitä enemmän myisin tuotteita ja saisin uusia myyjiä mukaan, sitä enemmän tuloni kasvaisivat ja pian saisin jo ilmaisia matkojakin. Minut yritettiin saada vakuuttuneeksi siitä että tarvitsen taloudellista riippumattomuutta ja että juuri Amway on tähän oikea ratkaisu.

Odotin näkeväni jonkin virallisen paperin, josta saisin lukea faktoja toiminnasta. Mutta sellaista en koskaan saanut. Kun suttupaperi oli täynnä ja vilkuilin kelloa sanoen että minun täytyisi lähteä, Mia kysyi minulta voisinko seuraavaan päivään mennessä päättää lähdenkö mukaan. Suuni lokahti auki: minulta vaadittiin päätöstä, vaikka en ollut vielä saanut tietää varsinaisesti mitään. Sen sijaan minulta oli kalasteltu tietoja ja ajatuksiani omasta elämästäni oli härskisti yritetty ohjailla. Sain änkytettyä, että minun täytyisi pari päivää miettiä asiaa ja selvittää tietoja. Kysyin voisinko saada mukaan joitakin esitteitä tutkittavaksi. Sain tuote-esitteitä, pienen vihkon jossa esiteltiin toiminnan ideaa, sekä CD-levyjä joilla oli taltiointeja kokouksissa pidetyistä puheista.

Kotona vilkaisin vihkoa, jonka otsikko oli ”The success formula” ja alaotsikko ”kolme ajatonta periaatetta, joiden avulla saavutat menestystä ja parannat elämäsi uskomattomalla tavalla”. Tässä olikin siis kyse kokonaisesta järjestelmästä uskomuksia, eikä suinkaan pelkästä tuotteiden myymisestä. Amwayssa mukana olevien tulee noudattaa ”systeemiä” ja jos toiminnalla ei menestykään, vika on todennäköisesti aina siinä, että itse on tehnyt jotain väärin tai puutteellisesti.

Vihkoa selatessani tuntui siltä, että minulle yritetään myydä yhtä ainoaa oikeaa tapaa ajatella ja toimia elämässä.

CD-levyjen puheet muistuttivat hengellisiä kokouksia, joissa yritetään nostattaa tunnelmaa ja hurmoshenkisesti lietsoa uskoa toimintaan.

Amwayn verkostomarkkinoinnissa mukana olevat pitivät henkilörekisteriä tuttavapiiristään, tuttujen siviilisäädystä, ammasteista sekä ”kunnianhimon” tasosta. Listalta kuitenkin poistetaan jos sitä pyytää. Mutta kuinka moni edes tietää olevansa mukana listalla?

Varsinainen bisnes Amwayssa vaikuttaa olevan se, että johtava taho velvoittaa jälleenmyyjät ostamaan opetusmateriaalia ja sijoittamaan varoja toimintaan. Lupauksilla taloudellisesta riippumattomuudesta jälleenmyyjät siis huijataan olemaan itse rahastuksen kohteena.

Amway-kokemuksia etsiessä löytää kertomuksia siitä, miten lupaus ajasta ja rahasta ei toteutunutkaan, vaan Amway pikemminkin teki elämästä entistä kiireisempää ja tulojen sijaan tulikin painostusta yllättäviin menoihin. Tutkimusten mukaan noin 99 % osallistujista itse asiassa häviää rahaa, vaikka pääsisivätkin palkkiojärjestelmässä korkealle, kun kuluiksi lasketaan kaikki mitä toimintaan joutuu sijoittamaan.

Amway on yksi esimerkki verkostomarkkinoinnista, jossa pahimmassa tapauksessa välit lähipiiriin saattavat tuhoutua kun koko elämä pyörii myynnin ja rekrytoinnin ympärillä, eikä tuttavien kanssa voi olla tekemisissä miettimättä miten nämä saisi värvättyä mukaan.

Kokemuksia löytyy siitä, miten yhteydenpito läheisiin vaikeutuu kun Amwayn toimintaan osallistuminen menee kaiken muun edelle. Normaali kanssakäyminen hankaloituu, kun päämääränä elämässä on vain menestyminen Amwayn kautta, ja äärimmäisissä tapauksissa välit läheisiin saattavat katketa jopa kokonaan.

Amwayn ovat perustaneet Jay Van Andel ja Richard DeVos vuonna 1959. Yrityksen itse valmistamat tuotteet ovat hygieniatuotteita, kosmetiikkaa, ravintolisiä sekä vedensuodatusjärjestelmiä. Suomeen Amway jalkautui vuonna 1999. ❖

Nimimerkki ”liian hyviä lupauksia”

ELOKUVA

HENGELISESTÄ VÄKIVALLASTA

Kuvat: Joni Valkila

TSELLENI TERMI hengellinen väkivalta oli tuntematon, ennen kuin aloin tutkia aihetta. Kiinnostukseni heräsi, kun luin medias- ta lukuisia juttuja uskonyhteisöistä irta- tuneiden tarinoita. He olivat menettäneet perheensä seurakunnasta eroamisen myö- tä, ja se sai minut pohtimaan uskonnonva- pautta. Jos uskosta eroamisesta rangais- taan hylkäämällä, onko ihmisellä vapautta silloin valita?

Myös jotkut uskonyhteisöjen säännöt herät- tivät huomioni, koska ne uhkaavat pahimmil- laan henkilön elämää. Verensiirtokielto on hen- genvaarallinen, ja se on johtanut kuolemiin. Niin ikään uskonyhteisöjen sisäiset oikeuskomiteat herättivät mielessäni kysymyksiä, kun kuulin, ettei niiden käsittelemistä rikoksista välttämät- tä kerrota viranomaisille. Rikokset jäävät yhteis- öjen sisälle.

Hengelliseen väkivaltaan on vaikea puuttua, koska se poikkeaa niin paljon fyysisestä ja suo- rasta verbaalista väkivallasta. Se on väkivallan muoto, joka tulisi nostaa esille yleiseen tietoi- suuteen. Mitä on hengellinen väkivalta? Hengel- linen väkivalta on väkivaltaista toimintaa, joka perustellaan uskomisen tai uskonnollisessa yh- teisössä olemisen kautta. Hengellisellä väkival- lalla on selkeä yhteisöllinen ulottuvuutensa. ”Se

Kuvat ovat Katja Niemen elokuvan alustavista kuvauksista. Lopullinen elokuva saattaa näyttää erilaiselta.

on kokemuksellista väkivaltaa, joka vahingoittaa ihmisen oikeuksia ja vähentää hänen mahdollisuuttaan määritellä omaa tulevaisuuttaan. Hengellinen väkivalta ei pääty väkivallan tahtumaan, vaan sen vaikutukset voivat olla pitkäaikaisia sekä laajentua koskemaan myös muita läheisiä ihmisiä.” (Aini Linjakumpu, politiikkatieteiden yliopistonlehtori, Lapin yliopisto. Dosentti, Tampereen yliopisto: Muutos-lehti 2/2013)

Aloitin tutkimusmatkani aiheeseen ottamalla yhteyttä Uskontojen uhrien tuki ry:hyn. UUT:n avulla olen saanut tutustua moniin uskonyhteisöistään eronneisiin. Haluankin nyt kiittää teitä lukuisia, jotka olette minulle tarinane kertoneet, sekä toiminnanjohtaja **Joni Valkilaa** ja tietokirjailija **Aila Ruohoa**. Olette auttaneet minua löytämään lisää ihmisiä, kirjallisia tietolähteitä sekä avanneet tätä maailmaa minulle lukuisissa keskusteluissa ja sähköposteissa. Tapaamistani uskonjärjestöjen entisistä jäsenistä juuri kukaan ei ollut saanut valita uskontoaan, vaan se oli tullut heille lapsena vanhemmilta annettuna. Silti heitä rangaistaan eroamisen vuoksi. Monen perhe ja ystävät on hylännyt heidät. Olen tavannut myös henkilöitä, jotka ovat menettäneet läheisensä itsemurhan kautta. On vaikeaa tai mahdotonta todistaa, onko jonkun henkilön masennus suoraan aiheutunut hengellisestä väkivallasta. Masennuksen lisäksi vähäistä ei myöskään ole se pelko, joista jotkut kärsivät lapsina tai vielä aikuisinakin; pelko maailmanlopusta, saatanasta ja demoneista.

Olen oppinut, että kaikki uskonjärjestössä mukana olevat eivät välttämättä olekaan mukana omasta vapaasta tahdostaan. Olen kuullut tarinoita siitä, kuinka karttamissääntö estää lähtemästä seurakunnasta. Ihmiset elävät kaksoiselämää, jos eivät halua tulla hyljättyiksi.

Tutkittuani aiheita olen tullut yhä vakuuttuneemmaksi elokuvan tärkeydestä. Eronneiden ja kartettujen ääni ansaitsee tulla kuulluksi. He joutuvat äärettömän suuren kriisin eteen läheisten hylätessä heidät. Uskonnosta eroaminen on tarkoittanut heille jopa koko suvun häviämistä

heidän elämästään. Tämä karttaminen on yksi suurimmista hengellisen väkivallan muodoista.

Lahkoille ominaista on ehdottomat säännöt, joiden noudattamatta jättäminen johtaa ryhmästä poistamiseen ja totaaliseen hylkäämiseen. Elokuva kertoo yhden järjestön kautta suuremmasta ilmiöstä. Pohdin pitkään elokuvan muotoa ja sitä, miten välttäisin tekemästä propaganda-elokuvaa, joka syyttäisi uskonyhteisöjä. Tämän vuoksi olen päättänyt elokuvassa keskittyä yksilöiden tarinoihin. Näin kukaan ei voi väittää, ettei se olisi totta. En halunnut tehdä tiede-elokuvaa, enkä perinteistä dokumenttielokuvaa. Elokuva tulee olemaan itsenäinen taiteellinen teos; luova sekoitus performatiivista ja havainnoivaa kertontaa, jossa vuorottelevat dokumentaarinen ja fiktiivinen tyyli. Elokuvasa päähenkilöt lavastavat muiston tai muistoja menneisyydestä. Tämä prosessi ja sen purkutilanne ovat dokumentaarista ja havainnoivaa. Muistot ovat unenomaista fiktiivistä kertontaa. Kaksi erilaista tyyliä kohtaavat ja rikkovat toisiaan, kun prosessissa muistoihin puututaan. Elokuvan henkilöt voivat rekonstruktiossa käsitellä menneisyyttään ja katsoa sitä kaukaa, kuin unta.

Hengellinen väkivalta on niin laaja teema, että yksi elokuva ei voi sitä kokonaan kattaa. Kaikista epäkohdista ei voi kertoa yhdessä elokuvassa. Siksi aiheita rajatakseni olen valinnut tarinan, joka kertoo hengellisestä väkivallasta uskonjärjestön sisäisen oikeuskomitean kautta. Elokuva kertoo 11-vuotiaan tytön tarinan, joka jäi yksin kipunsa kanssa. Tämän kivun on tultava ulos ja maailman on kuultava se. Yksi ääni edustaa monia.

Elokuvan käsikirjoitusta ovat tukeneet Taika ja Suomen elokuvasäätiö. Kehittelytukea elokuva on saanut Suomen elokuvasäätiöltä ja Aveckilta. Elokuva on kehittäilyvaiheessa, ja suunniteltu valmistumisaika on 2019.

Jos haluat jakaa oman tarinasi, voit vielä kirjoittaa Katjalle. Yhteystiedot saat Joni Valkilalta. ❖

Katja Niemi
Helsingissä 11.9.2018

MIKSI EI

KUKKAAN

Jukka Palokangas

USKOA JA USKONTOA markkinoidaan sillä, että niiden tode- taan tuovan rauhaa ja ykseyttä ihmisen elämään. Voi pitää joidenkin kohdalla paikkaansa, mutta minä en päässyt noita asioita kokemaan.

Kun olin noin kaksivuotias, vanhempani kastautuivat jehovantodistajiksi. Jehovantodistajien lapsiin kasautuu suuri paine, koska heidän vanhempiansa status seurakunnassa voi riippua siitä kuinka esimerkillisiä ja hyvin käyttäytyviä heidän lapsensa ovat. Siksi minunkin lapsuudessa henkinen ja fyysinen väkivalta olivat hyvin tuttuja. Ei ollut tavatonta joutua jumalanpalveluksessa vessaan rangaistavaksi, jos käyttäytyi jotenkin levottomasti tai huonosti.

Seurakuntalaiset arvioivat jatkuvasti kokouskäyttämistä ja jos ei kukaan ollut näkemässä, Jehova näki. Se näki jopa ajatukset. Muistan ajatelleeni, että ”Älä ajattele kiro sanoja! Älä ajattele kiro sanoja! Perkele! Ei saa ajatella kiro sanoja! Voi saatana!”, ja näin mielessäni kuinka Jehova pahoitti mielensä ajatus- teni vuoksi ja Saatana ottaa minusta demoneineen vallan.

Tästä sain käsityksen, että minä olen paha. En viihtynyt kokouksissa, enkä pitänyt rukoilemisestakaan. Minun täytyi olla siis saatanasta. Koulussa minua kiusattiin ja koska en käynyt synttäreillä, diskoissa enkä missään muissakaan vastaavissa, en saanut koskaan kunnan kosketusta koulutoverihinikaan. Olin kaikesta ulkopuolella. Oli minulla toki ystäviä niin seurakunnassa kuin seurakunnan ulkopuolellakin, mutta olo oli kuin sillä ainoalla tyypillä, joka on jäänyt paitsi siitä mistä kaikki muut puhuvat. ”Ne tietää, että minä olen hirviö ja sen takia ne eivät ota minua juttuihinsa mukaan. Minä tartutan demonit niihin.”

Tätä uskomusta vahvisti äitini kertoma uni. Hän kertoi unessa läimäisseensä minua, kun olin käyttäytynyt huonosti ja samalla sormi oli sohaissut toista silmääni. Silmä sokeutui iskun johdosta. Pari vuotta nuorempi pikkusiskonikin oli unessa menettänyt toisen käntensä. Mutta näissä onnettomuuksista oli kuulemma se hyvä puoli, että meistä tuli äidin mukaan todella kilttejä lapsia ja hyviä todistajia. Muistan ajatelleeni kokouksissa, että tätäkö Jeesus tarkoitti sillä, että parempi menettää syntinen ruumiinjäsen kuin tuhoutua kokonaan.

Itsetuhoisuus alkaa

Jo 12-vuotiaana aloin fantasioida karkaamisella tai kuoleamalla. Se olisi kaikille helpompaa. Huomasin, että kipu auttaa helpottamaan ahdistavia ajatuksia. Opin vahingoittamaan nilkkaani ja olkapäästäni niin, että ne turvottuaan antoivat minulle mahdollisuuden jäädä pois koulusta ja kokouksista. Saatoinkin leikata saksilla pieniä palasia ihostani, pistellä kämmeniä neuloilla tai polttaa itseäni kuumalla naulalla. Löysin josain vaiheessa vanhempien kotiviinit ja aina kun uskalsin, varastin yhden pullon ja join sen samana iltana.

Tätä itsetuhoista käytöstä ei koskaan huomattu tai ainakaan siihen ei puututtu. Muistan, että koulusta pinnamaisen vuoksi olin kyllä puhuttelussa, mutta se ei johtanut koskaan arestia kummempaan. Toisaalta sanoin aina asioiden olevan hyvin, koska halusin olla hyväkäytöksinen nuori ja tuottaa kunniaa Jehovalle. Voisin kuvitella, että ainakin ajoittaiset kotiviinimaisteluni olisivat näkyneet jollain tavalla, koska join koko pullon samana iltana. Mutta ei. ”Kukaan ei välitä. Kukaan ei kuule. Kukaan ei pelasta. Olen demonien vallassa.” ajattelin.

”MÄÄ?”

Kun oli aika hakeutua ammattikouluun, muutin pois kotoani toiselle paikkakunnalle. Osallistumiseni jehovantodistajien toimintaan väheni hiljalleen, kun vanhemmat eivät olleet enää viemässä kokouksiin ja kenttäpalvelukseen. Join aina kun onnistuin saamaan alkoholia käsiini. Muistan jopa vieneeni siideriä kouluun ja juoneeni siellä. Ja jälleen, kukaan ei puuttunut asiaan. Ei edes opettajat, vaikka pinnasin ja lopulta jätin koulut kesken.

Minua kiusattiin ammattikoulussakin ja itsetuntoni laski päivä päivältä. Vanhempani erosivat ja isäni muutti samalle paikkakunnalle, jossa opiskelin. Muuton takia en enää saanut asunintukea ja jouduin muuttamaan hänen kanssaan samaan asuntoon.

Isäni meni todella huonoon kuntoon henkisesti. Hän taisteli omia mörköjään vastaan eikä siksi nähnyt kuinka huonossa hapessa minä olin. Hakkasin usein rystyseni verille seiniin, kiiviin ja kaappeihin. Isäni meni uusiin naimisiin, mutta aivan liian pian. Uuden perheen henki oli niin huono, etten kestänyt sitä ollenkaan. Vietin päivät muualla ja olin kotona lähinnä öisin. Yritin vältellä muiden perheenjäsenten näkemistä.

”

Jo 12-vuotiaana aloin fantasioida karkaamisella tai kuolemalla. Se olisi kaikille helpompaa.

Kun täytin 18, juomiseni muuttui lähes päivittäiseksi. Sain kuulovammani vuoksi KELAN kuntoutusrahaa ja koska minun ei tarvinnut maksaa vuokria, ruokaa tai mitään muitakaan säännöllisiä kuluja, minulla oli hyvin rahaa alkoholiin. Käytännössä istuin sängyssä, kuuntelin musiikkia ja join. Pullot olivat piilossa sängyn alla. Ja jälleen, päihtymykseni ei voinut mitenkään pysyä salassa, kun kävin kännissä huoneeni ulkopuolella. Siihen ei vain kukaan puuttunut.

Lopulta alkoholi ja seinien hakkaaminen lakkasivat auttamasta ja rupesin niiden lisäksi viiltelemään itseäni. Se ei ollut itsemurhahakuista vaan itsensä turruttamista. Viimeinen kokousreissuni loppui siihen, että sain ahdistuskoh-

tauksen kun kuvittelin kaikkien tuijottavan minua ja näkevän kuin iljettävä olin. Sain jopa nokkosihottumaa noissa tilanteissa.

Minulla oli todistajaystäviä ja muistelen lämmöllä monia yhteisiä kokemuksia heidän kanssaan. Kävin jopa seurakunnan omassa jääkiekkoyoukueessa pelaamassa. Vaikka voisi kuvitella, että olisin vältellyt pukukoppeja ja suihkuja, kun käsivarret ovat täynnä tuoreita viiltoja, en niin tehnyt. Siellä suihkussa monet seurakuntalaiset näkivät taatusti jälkeni ja erään kerran muistan jonkun ei-seurakuntalaisen niistä maininneen ohimennen, mutta kukaan ei ottanut asiaa kanssani puheeksi. Ei saunailtojen yhteydessä, ei missään.

Muutin jälleen omaan asuntooni. Ensin kanssani asui seurakuntalainen ystävä ja jonkin ajan päästä muutin yksin asumaan vuokralle erään seurakuntalaisen omistamaan asuntoon. Siellä romahdin täysin ja erällä kerralla, kun seurakunnan vanhimmat kävivät minua jututtamassa, näytin verestävät käsivarteni ja sanoin etten enää jaksa. Sain vastaukseksi, että minun pitäisi käydä enemmän kokouksissa ja rukoilla, niin asiat muuttuisivat paremmiksi. Ongelmana oli vain se, että nuo olivat

ne asiat, jotka minut ajoivat huonoon tilaani. Tuo oli minulle se hetki, jolloin ymmärsin, ettei jehovantodistajien joukossa ole minulle enää tilaa. Minun seuraani ruvettiin välttelemään ja ajauduin vain kauemmaksi.

Aloin harkitsemaan itsemurhaa vakavasti. Siltä minut pelasti kaksi asiaa. Ensinnäkin eräs ihminen kävi elämänsäni hetken ja sanoi, että minun on opeteltava rakastamaan itsenäni. Toiseksi, päätin toteuttaa erään haaveeni ja ilmoittauduin sarjakuvakouluun. Olin siellä totaalisen hukassa, kännissä ja täysi ääliö, mutta siitä huolimatta muut kurssilaiset pitivät minua yhtenä heistä. Se auttoi tajuamaan, että on olemassa ihmisiä, jotka välittävät minusta, vaikka olenkin hirviö ja demonien orjuuttama.

Kyseisen koulun aikana löysin nykyisen puolisoni, aloin lukemaan kirjoja eheytymisestä ja parantumiseni alkoi. En löytänyt kaikkia vastauksia heti ja paljon on matkalle mahtunut vaikeita hetkiä, mutta kaikki on tapahtunut parantumisen vuoksi. Nyt olen yrittäjä ja autan niitä, jotka saavat haastavimmat lähtökohdat elämälleen. En ole ollut humalassakaan yli kymmeneen vuoteen. Nyt tiedän, etten ole hirviö eikä demoneja ole olemassakaan, ja että saan sanoa PERKELESAATANAVITTU, jos niin haluan, eikä päähäni iske salama.

Mitkä asiat auttoivat minua eteenpäin?

Kuten jo aiemmin mainitsin, seurakunnan ulkopuolisilla ihmisillä oli todella tärkeä rooli. Voisi kuvitella, että sellaista uutta yhteisöä on vaikea löytää, mutta minullekin oli iso yllätys se kuinka luontevaa ihmisille on pyyteetön kunnioitus, välittäminen ja jopa rakastaminen silloin kun heidän kanssaan tulee tutuksi.

Eräs tärkeä minua voimaannuttanut asia oli kokemukseni itsemurhan suhteen. Kun ihminen saavuttaa äärimmäisen voimattomuuden ja luovuttaa täysin, kuolema näyttäytyy helpotukseksi. Jehovantodistajat uskovat, että pahat ihmiset kuolevat lopullisesti ja minusta se vaihtoehto ei ollut ollenkaan paha, kun muistaa sen kivun ja pahan olon mitä sillä hetkellä koin. Tuota helpotusta vasten minun oli helppo lähteä tavoittelemaan onnellisempaa elämää ja niitä asioita, jotka helpottivat pahaa oloani. Se antoi minulle samalla vallan

valita itse omasta elämästäni ja kuolemastani ja oli siten ratkaiseva tekijä vastuunottamisesta itsestäni.

Kolmantena tulevat uudet kokemukset, lukeminen ja muiden kanssa keskustelu. Kun on koko lapsuutensa kasvanut tietynlaisten dogmien parissa, on hyvin vaikeaa tietää mihin suunnata seuraavaksi. Minulla meni vuosia lopulta oppia itsestäni niitä asioita, jotka paransivat oloani ja onnellisuuttani. Luin kirjoja ja ihan konkreettisesti tein mitä niissä pyydettiin tekemään. Sen jälkeen havainnoin miten se vaikuttaa minuun. Esimerkiksi luin jostain, että tunteakseen itsensä pitää oppia kuuntelemaan tunteitaan. Toisesta kirjasta luin kuinka päihteet turruttavat tunteet ja siksi päätin lopettaa alkoholin kokonaan. Aina ei tiedä mihin suuntaan pitäisi mennä, mutta tärkeintä on ollut se, että keskittyy seuraavan askeleen ottamiseen. Jossain vaiheessa kokonaisuus alkaa väistämättä hahmottua.

Isänikin alkoi jossain vaiheessa kyseenalaistaa asioita ja lopulta pystyimme puhumaan asioista keskenämme. Koska isäni oli seurakunnan vanhin ja hyvin aktiivinen todistaja, häneltä sai paljon ajatuksia ja oivalluksia lapsuuden uskomusten kumoamiseen. Isäni kuoleman jälkeen päätin unohtaa kaikki jehovantodistajuuteen liittyvät asiat, mutta talvella 2018 huomasin, että asiasta keskusteleminen nosti paljon tunteita esiin. Se kertoo yleensä siitä, että aiheesta on vielä prosessoitavaa. Siksi päätin kääntyä vertaistukitoiminnan pariin ja se on jo nyt antanut paljon.

Lopuksi haluan vielä korostaa sitä, kuinka tärkeää on olla armollinen itseään kohtaan. Kuten **John Cedar** sanoi eräässä videossaan, vaikka lahkosta irtautuminen on tehnyt hänestä onnellisemmän, on masentuneisuus lisääntynyt. Hän sanoi sen johtuvan karttamissäännöstä, mutta uskon sen johtuvan myös siitä, että ihminen saa enemmän tilaa kohdata omat tunteensa ja ajatuksensa. Siksi yhtäkkiä on prosessoitava kaikki mitkä on jehovantodistajuuden aikana tukahduttanut. Kysy keneltä tahansa mielenterveystyön asiantuntijalta kuinka helppoa tuollaisen prosessin läpikäyminen on, niin huomaat ettei mikään tapahdu hetkessä eikä mikään estä asioiden nousemista uudelleen pintaan uusien elämäkokemusten myötä. Tärkeintä on keskittyä pitämään itsestään ja läheisistään hyvää huolta ja tarvittaessa pyytää ulkopuolista apua. Kaikki muu tulee kyllä perässä. ❖

Näkymättömien kalterien takaa

Kuvitus: Eero Astala

J HAN NAURETTAVAA. Sehän on ihan vapaaehtoinen valinta”, kommentoi nuori lestadiolaismies, kun lestadiolaisten nuorten illanvietossa tuli puheeksi, miten ”armosta osattomat” ihmiset kauhistelevat vanhoillislestadiolaisten ehkäisykieltoa.

Muut nuoret myötäilivät. Eihän kiellon rikkomisesta tosiaan mitään rangaistusta tullut. Kukaan ei tullut ruoskimaan eikä kivittämään, eivätkä läheiset hylänneet. Lapsen saaminen kerran vuodessa, kaksi parhaassa koko naisen hedelmällisen iän ajan oli pariskunnan vapaaehtoinen valinta. Jos jommankumman terveys romahti tai nainen joutui hengenvaaraan, senkin he olivat itse valinneet. Jumalan valtakunnastahan sai lähteä aivan vapaasti. Vai saiko?

Minä olin yksi noista nuorista. Olin hiljaa. En kokenut, että olin vapaa valitsemaan, elämäni lestadiolaisena vai en. Vaikka tunsin, että lestadiolainen elämäntapa teki elämästäni sietämättömän raskasta, en löytänyt tietä ulos. Ulkoisesti minua ei estänyt mikään, mutta tuntui kuin sisälleni olisi rakennettu kalterit.

Kun vuosia myöhemmin löysin muita samassa tilanteessa olleita, huomasin, että monilla oli sama kokemus. Kaija Koon ”Vapaa” tuntui kertovan meistä: ”Joku mua piteli siinä, se oli niin kamalan vahva, eikä se halunnut päästää irti.”

Vertaistuen avulla sain kalterit purettua ja lähdin lestadiolaisuudesta, mutta minua jäi vaivaamaan kysymys, mitä se jokin oli ollut, joka oli ollut niin kamalan vahva, melkein minua vahvempi. Miksi olin antanut niin suuren osan nuoresta aikuisuudestani yhteisölle, jossa olin ollut niin onneton?

Selitys alkoi rakentua vähitellen, kun luin kirjoja ja artikkeleita siitä, miten monin tavoin ihmisen mieleen ja käyttäytymiseen voi vaikuttaa. Ymmärsin, että minuun oli käytetty psyykkisen vaikuttamisen keinoja, jotka vastasivat henkisen manipuloinnin, jopa suggestion tunnusmerkkejä.

Psykiatri, ylilääkäri **Hannu Lauerma** käsittelee suggestion ja muita henkisen manipuloinnin keinoja laajasti teoksessaan *Huijaus: Rohkaisua, johdattelua, psykoterroria*. Lauerma määrittelee suggestion painavaksi viestiksi, jolla pyritään vaikuttamaan vastaanottajaan ilman, että hän käsittelee asiaa järjen avulla. Lauerman mukaan kaikki ihmiset ovat ainakin jossain määrin alttiita suggestionille.

Järki ja logiikka on luonnollisesti helpointa ohittaa, kun painava viesti kohdistetaan pikkulapseen. Vanhoillislestadiolaisten keskuudessa pidetään tärkeänä ”juurruttaa lapsi Jumalan valtakuntaan” mahdollisimman varhain. Niinpä minäkin olin vauvasta asti vähintään kerran viikossa mukana kokoontumisissa, joissa puheita ei mitenkään karsittu lapsia ajatellen. Minussa syntyi voimakkaita tunteita, joita lapsen mieli ei pystynyt sanoittamaan eikä käsittelemään.

Nämä tunteet, vahvimpana niistä helvetinpelko, olivat niin varhaista perua, että niihin oli vaikeaa päästä käsiksi aikuisenakaan, vaikka ne tuntuivat silloin jo järjettömiltä. Kuvaavaa on, että olin jo kolmivuotiaana sisäistänyt niin hyvin kuvan tulisesta järvestä, joka nielee ei-lestadiolaiset ihmiset, että kysyin uudelta naapurintyöltä hiekkalaatikolla ensimmäiseksi, onko hän uskovaan. Tyttö vaikutti mukavalta, enkä olisi halunnut hänen palavan ikuisessa tulella.

Pelon vastapainona lestadiolaisyyhteisöön juurruttamiseen kuuluvat voimakkaat myönteiset tunteet. Yhteenkuulumisen tunnetta ruokitaan viettämällä paljon aikaa yhdessä. Erityisesti yhdessä laulaminen on tärkeää. Puheissa viljellään kuvaa vanhoillislestadiolaisten yhteisöstä tiiviinä, rakastavana perheenä, joka suojelee turvattomalta ja pahalta ulkomailta.

Hannu Lauerma toteaa kirjassaan, että ihmislajin historiassa hengissä säilyminen on usein riippunut laumaan kuulumisesta. Ei olekaan ihme, että lauman jäsenyys on yksi ihmisen perustarpeista, ja että joukon ulkopuolelle jääminen aiheuttaa aivoissa samanlaisen kiputilan kuin fyysinen pahoinpitely, kuten viimeaikaisessa aivotutkimuksessa on selvinyt.

Vaikuttaa selvältä, ettei voi väittää täysin ihmisen omaksi, vapaaksi valinnaksi, eroaako hän voimakkaita psyykkisen vaikuttamisen keinoja käyttävästä yhteisöstä. Eroamisen ajattelemisenkin saattaa aiheuttaa sietämättömän voimakasta ahdistusta. Suureen elämänmuutokseen tarvitaan paljon aikaa ja voimia selvittää ajatuksiaan, etsiä sanoja kokeilleen asioille, keskustella ja hakea tietoa. Jos hoidettavana on vaikkapa suurperhe, voimavaroja prosessiin voi olla hyvin vaikeaa löytää.

Uskonnollisessa yhteisössä tapahtuvaan yksilön valinnanvapauden kaventamiseen on vaikeaa puuttua, koska laki suojaa uskontokuntien oikeutta opettaa vahingollisiakin oppeja. Lestadiolaisiakaan ei voi velvoittaa lopettamaan puhumista tulisen järven lieskoista.

Ainoa keino pyrkiä vähentämään vahingollista manipuloitua uskonnollisissa yhteisöissä vaikuttaisi olevan sinikäs keskusteleminen yhteisöjen edustajien kanssa. Tosin ei varmaankaan auta vedota siihen, että yhteisöön ”juurruttaminen” ahdistavien tunteiden avulla estää jäsentä myöhemmin eroamasta yhteisöstä vapaasti. Sehän juuri on ”juurruttamisen” tavoitteena.

Pidän kuitenkin mahdollisena lapsiin kohdistuvan pelotuksen vähentämistä keskustelun ja ymmärryksen lisäämisen avulla. En jaksa uskoa, että suurin osa uskonnollisten yhteisöjen jäsenistä tietoisesti toivoisi, että jo kolmivuotias hiekkalaatikolla joutuu pelkäämään naapurintyön joutumista ikuisen tuleen. ❖

Nimimerkki ”Vapaa”

Dokumenttielokuva UUT:n vertaistukiryhmästä

TSELLÄNI ON hyvin tavanomainen tapakristitty tausta. En muista että perheessäni olisi koskaan pidetty uskon asioita erityisen tärkeinä, tosin ei myöskään koskaan puhuttu siitä pahaa. Ehkä juuri tästä "tavallisuudesta" johtuen olen kiinnostunut vahvasti uskossa olevista, lahkoista ja tiiviistä uskonpiireistä. Olen enemmän kiinnostunut ihmisestä, kuinka usko on häntä muokannut ja minkälaisia kokemuksia ja tunteita se on tuonut mukanaan, kuin itse uskonnosta. Olen tutustunut moneen, eri uskonpiirin edustajaan. Olen tavannut mormoneja, jehovantodistajia, lestadiolaisia, helluntailaisia ja hartaita muslimeja. Olen ollut aidosti utelias, kysellyt ja ihmetellyt. Vaikka tarinat ja kokemukset hämmäntävät, koskettavat ja tuovat tunteet pintaan niin en tee dokumenttia tuomitakseni tai todistaakseni uskontojen olevan väärässä. Mutta, lähden tiettenkin siitä, että nämä ihmiset ovat aitoja, kuten heidän kokemuksensa ja tunteensa.

Keväällä (2018) lähestyin Uskontojen uhrien tuki ry:tä. Kerroin toiveestani toteuttaa dokumenttielokuva vertaistukiryhmästä. Pääsimme nopeasti yhteisymmärrykseen ja sain hyviä eh-

dotuksia sisällöllisiin ratkaisuihin. Kiitos UUT:n verkostoitumisen ja laajan some-informaation alkoi löytyä sopivia ehdokkaita kuvattavaan vertaistukiryhmään. Parin kuukauden ahertamisen jälkeen oli kasassa kuuden henkilön ryhmä, kolme entistä jehovantodistajaa, kaksi entistä lestadiolaista ja yksi entinen helluntailainen. Ennen kuvauksia tapasin jokaisen osallistujan kahden kesken. Juteltiin ja tutustuttiin, koin tärkeäksi kertoa miksi teen tämän dokumentin ja painotin osallistujia tulemaan kuvauksiin ryhmän takia, ei pelkästään kuvausten vuoksi. Toivon kovasti, että jokainen osallistuja saa jotain tärkeää irti ryhmästä, että se oikeasti tuntuisi palkitsevalta ja hyödylliseltä.

Tätä kirjoittaessa olemme kuvausten loppusuoralla. Tyytyväisenä voin todeta, että ryhmä on toiminut erittäin luontevasti kameroiden läsnäolosta huolimatta. Tarinaa on tullut, tunteita vuodatettu ja paljon pohdiskeltu. Luulen ja tiettenkin toivon, että ohjelma herättää keskustelua ja saa ansaitsemaansa huomiota. Niin rohkeasti ja niin avoimesti ovat osallistujat uskaltaneet avata elämäkokemuksiaan. ❖

- Peter Wallenius

Malkus ry:n sihteeri Riku Karppinen ja Taakasta voimavaraksi -hankkeen työntekijät Peik Ingman ja Lumi Sammallahti.

Lumi Sammallahti

Taakasta voimavaraksi -hanke
Sateenkaariyhdistys Malkus ry

Kuva: Jaana Segerberg

Tervehdys UUT:n toimintaan osallistuville!

TAAKASTA VOIMAVARAKSI -hankkeen koordinaattori **Lumi** tässä hei! Taakasta voimavaraksi on Sateenkaariyhdistys Malkus ry:n kolmivuotinen, STEA:n rahoittama hanke. Vasta käynnistyneen hankkeen tarkoituksena on, että yhä useampi hengellinen ja hengellisessä yhteisössä elävä sateenkaari-ihminen olisi yhä paremmin sinut itsensä kanssa.

Hengellisyys ja seksuaalisuus ovat molemmat asioita, jotka koskettavat ihmisiä syvästi. On traagista, jos näitä kahda ei voi sovittaa yhteen. Joku voi kokea, että oma seksuaalisuus täytyy jotenkin muuttaa, ”eheyttää” tai sysätä syrjään, jotta voi olla oikeanlainen uskova. Joku taas voi kokea, että elääkseen onnellisena homona hengellisyydestä täytyy luopua. Me hankkeessa olemme sitä mieltä, että tällaista valintaa ei tarvitse tehdä. Joissakin uskonnollisissa yhteisöissä ei tarvitsekaan valita – erilaisuus nähdään rikkautena. Osassa yhteisöistä on sitten enemmän tai vähemmän vaikeaa.

Me hankkeen koordinaattorit (minä ja kollega **Peik**) tapasimme Jonin ja Tompan (**Joni Valkila** ja **Tom-Kristian**

Heinäaho) yhtenä tuulisena huhtikuun päivänä UUT:n toimistolla. Tapaaminen oli oikein antoisa, ja sen yhteydessä syntyi idea jutun kirjoittamisesta seuraavaan Muutos-lehteen. Teemme erittäin mielellämme yhteistyötä UUT:n kanssa, ovathan monet tavoitteistamme ihan samanlaisia. Kun UUT keskittyy kaikkiin uskonnollisissa yhteisöissä ongelmiin joutuneisiin, me tarkennamme fokusta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin.

Sateenkaariyhdistys Malkus ry on perustettu vuonna 2014. Nimi Malkus tulee Raamatusta ja se on otettu alun perin käyttöön 1980-luvun alun Helsingissä, Setan kristillisessä ryhmässä. Nimeä alettiin sittemmin käyttää muissakin yhteyksissä, ja yhdistyksen perustaminen satoi erilaiset toiminnat ja ryhmät yhteen. Huolimatta raamatullisesta nimestään ja kristillisistä juuristaan yhdistys itsessään ei ole sitoutunut mihinkään hengelliseen suuntaukseen tai uskontoon. Toiminta on kohdistettu ensisijaisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille tai heidän läheisilleen ja se liittyy jollain lailla hengellisiin, uskonnollisiin tai elämäntarkoituksellisiin kysymyksiin. Malkus-nimekkeen

alla toimii Helsingissä, Turussa, Lahdessa ja Tampereella vertaisryhmiä, joista osa on tunnustuksellisia ryhmiä, osa tunnustuksettomia elämäntarkoituksellisia keskusteluryhmiä.

Taakasta voimavaraksi -hanke on täysin tunnustukseton, ja sen piiriin ovat tervetulleita kaikki sateenkaari-ihmiset uskonnosta tai elämäntarkoitukselta riippumatta. Tavoitteemme on, että entistä useampi hengellinen tai hengellisessä yhteisössä elävä sateenkaari-ihminen saisi voimaannuttavaa vertaistukea. Pyrimme käynnistämään lisää ryhmätoimintaa sen mukaan, millaisia tarpeita hankkeen osallistujakunnasta nousee. Oletamme tarvetta löytyvän niin avoimille keskusteluryhmille kuin kohdennetuille ryhmille, joissa samaan uskonyhteisöön kuuluvat tai kuuluneet voivat jakaa kokemuksiaan. Myös nettivertaisuus kuuluu suunnitelmiiimme. Uskonnonharjoittamiseen keskittyviä ryhmiä hankkeessa ei järjestetä, mutta voimme tukea sateenkaari-ihmisten suunnattua voimaannuttavaa hengellistä toimintaa.

Vertaistoiminnan lisäksi laadimme koulutusmateriaalia uskonnollisille yhteisöille. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ovat viime vuosina herättäneet keskustelua monien uskontojen piirissä. Kuinka vähemmistöihin pitäisi oikein suhtautua? Monet sateenkaari-ihmiset taas tuovat esiin kolkkoja kokemuksiaan, kertovat tulleeensa satutetuiksi. Hankkeen tarkoituksena on auttaa uskonnollisia yhteisöjä kohtaamaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat jäsenensä kunnioittavasti. Tarjoamme myös ihan käytännön sovittelua tilanteisiin, joissa on jouduttu ongelmiin tai tultu haavoitetuksi uskonyhteisön sisällä.

Teemme myös kartoitusta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kokemuksista eri uskonnollisissa yhteisöissä. Malkus ry suoritti syksyllä 2017 kyselyn sateenkaari-ihmisten rippikoulukokemuksista. Kyselyn karut tulokset ovat jo alkaneet vaikuttaa evankelis-luterilaisen kirkon rippikoulutyöhön (ks. esim. Kirkko ja Kaupunki 24.11.2017.) Tätä kehitystä hankkeessa on tarkoitus viedä eteenpäin.

Jos teillä, hyvät lukijat, on ideoita ja suunnitelmia, joissa meistä voi olla apua, otamme ne mielellämme vastaan! Nykikää hihasta, tulkaa juttelemaan, kirjoittakaa sähköpostia! Osoitteemme ovat: lumi.sammallahti@voimavaraksi.fi ja peik.ingman@voimavaraksi.fi ❖

UUT:n hallituksen jäsen Irmeli Puntari esittäytyy

Kuva: Joni Valkila

”

Synnin taakalla ja helvetin tulella peloteltu mieli, itsetunto ja itseluottamus saattavat olla liian hauraita, jotta henkilö ensin pääsisi työelämään ja sitten siellä pystyisi toteuttamaan itseään parhaalla mahdollisella tavalla.

KAKSI VUOTTA SITTEN Maailma kylässä -festivaalilla seisoin osastolla, joka sijaitsi diagonaalisessa suhteessa UUT:n osastoon. En ollut aiemmin tietoinen yhdistyksestä. Kahden päivän ajan mietin, että pitäisi mennä juttelemaan. No, en mennyt, mutta myöhemmin kesällä liityin UUT:n jäseneksi.

Seuraavana talvena löysin tieni vertaistukiryhmään. Hämmästyin suuresti kaikesta siellä kuulemasani. Tajusin, että en ole ainoa päähän potkittu, ja olin jopa kauhuissani joidenkin ihmisten tarinoista. Erityisesti uskonnollisten ryhmien aiheuttamat entisten jäsenten hylkäämiset järkyttivät. Jopa perhe ja sukulaiset hylkäävät!

UUT:n viime vuoden joulujuhlissa keskustelin henkilön kanssa, jolla oli myös kokemuksia Kansanlähetyksen ja Ylioppilaslähetysten toiminnasta. Hän kertoi tukevasa taloudellisesti UUT:ta, koska piti yhdistystä erittäin tärkeänä, vaikka ei UUT:ta enää omien asiointensa vuoksi tarvinnutkaan. Asia jäi pyörimään päässäni. Olen mukana monessa vapaaehtoistyössä, mutta tajusin, että henkilökohtaisen elämäni kannalta tärkeintä on löytää tie

vapauteen nuorena uskonnon takia koetusta traumaattisesta hylkäämis-
kokemuksesta. Ja laajemmin haluan vaikuttaa siihen, että mikään uskonnollinen ryhmä ei kahlitsisi ja rajoittaisi ihmisten elämää väärällä tavalla. Ryhdyin tukemaan UUT:n toimintaa pienellä kuukausisummalla.

Olen siis varsinainen untuvikko UUT:n hallituksessa enkä kovin paljon ole vielä perehtynyt yhdistyksen taustaan ja historiaan. Viime aikoina julkaistu hyvä kirjallisuus on toiminut erinomaisena perehdyttäjänä aiheeseen. Miksi siis kuvittelen pärjääväni hallituksessa? Pidän itseäni järjestötyön ammattilaisena, sillä taustanani on parikymmentä vuotta palkkatyötä kahdessa erilaisessa järjestössä. Lisäksi edelleen olen mukana vapaaehtoistyössä Suomi-Kenia Seura ry:n puheenjohtajana sekä Seed ry:n ja Nukke- ja Leluyhdistys ry:n hallitusten jäsenenä ja olen mukana useissa maahanmuuttajiin liittyvissä hankkeissa.

Koen vertaistukitoiminnan erittäin tärkeänä ja toivon voivani jollakin tavalla antaa panosta sen kehittämiseen. Työssäni olen rakentanut urapalvelut yhdelle akavalaiselle järjestölle. Pitkäaikainen toiminta työttömien ja työnhaun mekanismien kanssa on saanut minut vertaistukitoiminnan kautta miettimään, millä erilaisilla tavoilla uskonnolliset järjestöt vaikuttavat ihmisen ammatinvalintaan ja urakehitykseen. Lestadiolaisäitien tilanne monilapsisen perheen äitinä ei tue työelämään osallistumista. Helsingin kaupungilla on hankkeita saada monilapsiset usein tiukasti islamiin sidotut somaliäidit työelämään. Sosiaalisten verkostojen puute ja erilaiset kiellot helposti jopa huomaamatta vaikuttavat ihmisen työmarkkinavalmuksiin. Synnin taakalla ja helvetin tulella peloteltu mieli, itsetunto ja itseluottamus saattavat olla liian hauraita, jotta henkilö ensin pääsisi työelämään ja sitten siellä pystyisi toteuttamaan itseään parhaalla mahdollisella tavalla. Myös tämä puoli UUT:n toiminnassa kiinnostaa.

Irmeli Puntari

Oletetulta pahalta suojautuminen voi johtaa hirvittäviin tekoihin, joita sitten kuitenkin perustellaan ”hyvällä” tarkoitusperällä.

OSALLISTUIN HUHTIKUUSSA 2018 Uskonnolliset kysymykset psykoterapiassa -luentosarjan I osaan, joka käsitteli uskonnollisuutta suojautumiskeinona. Maailman näkeminen ”hyvän ja pahan taistelukenttänä” on vertauskuva paitsi ulkoisesta todellisuudestamme myös sisäisestä todellisuudestamme. Tarve suojautua pahalta ja uhkaavalta omassa itsessä synnyttää helposti tarpeen ”ulkoistaa paha” muihin (itsestä poikkeaviin, erilaisiin) ihmisiin, ja kehittää sen suojaksi joko mielikuva itsestä ”oikeaan uskavana ja synnittömänä” (tai ainakin sellaiseen pyrkivänä) tai turvautua ”ylivertaisen hyvään Jumalaan”, joka voittaa pahan.

Mustavalkoisen ajattelun ja uskonnollisuuden siemenet ovat näin ollen syvällä ihmisen mielen dynamiikassa – oletetulta pahalta suojautuminen voi johtaa hirvittäviin tekoihin, joita sitten kuitenkin perustellaan ”hyvällä” tai jopa ”jumalallisesti oikeutetulla” tarkoitusperällä. Ilmiön voi helposti nähdä avaamalla television, mutta itse asiassa silmiemme tulisi avautua pikemminkin omaan arkiseen elämäämme, tapaamme kohdata erilaisuus ja moninaisuus siellä. Kun tekee mieli syyttää, voisi kysyä, mikä juuri minussa on sellaista, mitä en halua kohdata tai myöntää itse itselleni. Millä tavalla olen samanlainen kuin se, jota haluan vihata? Väkivalta tai repivä tuomitseminen ei poista pahaa maailmasta - eikä meistä itsestämme, sillä myöskään itse itsensä tuomitseminen, ”pahaksi suostuminen”, ja siihen liittyvä ”lakkaamaton parannuksen tekemisen vaatimus”, ei sekään ratkaise asiaa vaan vaurioittaa sisintä yhtä pahasti.

Harhaisen ankara omatunto ja ylimielisyys muita kohtaan eivät pelasta. Toisen tuhoamista haluava on jo tuhonnut tai ainakin hyvää vauhtia tuhoamas-

sa itsensä. Pyrkimys täydellisyyteen ja syyllisyyden kantaminen eivät kirkasta, eivätkä nosta toisten yläpuolelle positioon, josta käsin ”pahaan saa vastata pahalla”. Tämä ei kuitenkaan poista velvollisuuttamme puuttua väkivaltaan ja hyväksikäyttöön, tarkoituksenmukaisella ymmärryksellä ja jämäkkyydellä. Asioihin puuttujalta tämä edellyttää oman suojauksen laskemista, paljastumista ihmiseksi, jonka ei tarvitse olla mitään enempää eikä vähempää kuin on, ollakseen tismalleen samalla viivalla kaikkien muidenkin kanssa. Ihmisen paras suoja on tuossa oivalluksessa!

UUT ei hyväksy minkäänlaista fyysistä, psyykkistä eikä hengellistä väkivaltaa tai hyväksikäyttöä, ja pyrkii puuttumaan sellaisiin ilmiöihin kunnioittaen kaikkia osapuolia. Tähän suuntaan UUT haluaa kannustaa myös koko ympäröivää yhteiskuntaa.

Pj Pia Puolakka

Kuva: Joni Valkila

Tue UUT:n toimintaa liittymällä jäseneksi!

Jäsenenä pääset vaikuttamaan toimintaamme ja saat Muutoslehden postitettuna kotiisi. Liittymällä jäseneksi tuet toimintaamme ja autat meitä auttamaan uskonnon uhreja.

Voit liittyä jäseneksemme nettisivujemme www.uut.fi kautta. Klikkaa otsikkoa ”tapoja auttaa” ja sitten ”liity jäseneksi”. Lomakkeen lähettämisen jälkeen saat lisää tietoa toiminnastamme ja siitä, miten voit osallistua siihen. Tervetuloa muuttamaan maailmaa aiempaa paremmaksi paikaksi!

